

SOCIETAT CATALANA DE PNEUMOLOGIA

RECORD DE CONRAD XALABARDER I PUIG (1899-1979)

El dia 26 de març propassat tingué lloc a l'Acadèmia una sessió d'homenatge a la memòria de Conrad Xalabarder i Puig. Glossaren diferents aspectes del company desaparegut Ignasi Blajot i Pena, A. Caralps i Massó, Josep Cornudella i Capdevila, Eudald Xalabarder i el president de la Societat de Pneumologia, Pere Miret.

A continuació transcrivim alguns fragments dels parlaments:

Per comprendre la gestió dels Dispensaris Blancs es inevitable la referència al Sanatori de Torrebonica, creat pel Patronat de Catalunya contra la Tuberculosi, que feia els impossibles per anar-lo tirant endavant. Quan fins i tot els impossibles fallaren, s'arribà a un acord amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, que se'n féu càrrec l'any 1923, prosseguint la labor del Patronat, reformant-lo i augmentant el nombre de llits.

La labor mèdico-quirúrgica que s'hi duia a terme, tot i essent molt notable, no era completa. I per a completar aquesta labor sorgí la idea de muntar un centre on poder omplir aquest buit en la lluita antituberculosa. La creació de l'Institut Antituberculos tardà encara dos anys en cristallitzar, tot i que el projecte d'organització que havia estat encarregat a Conrad Xalabarder ja estava preparat. Per fi, el 28 de juliol de 1932 fou inaugurat l'Institut Antituberculos «Francesc Moragas», amb la finalitat de lluitar contra la pesta blanca en els tres terrenys: mèdic, quirúrgic i d'investigació. Parlar d'investigació fa 50 anys no era pas gaire corrent. Però ell tenia ben clar el concepte que per a lluitar amb èxit contra el microbi res no s'aconseguiria sense saber primer com viu, com es desenvolupa, com es defensa. I aquesta fou la seva principal meta investigadora i a ella dedicà els seus millors afanys.

Comprovà que conceptes acceptats universalment eren erronis i no dubtà en adoptar una posició crítica, tot i sabent que també ell seria durament criticat.

Els mitjans tècnics més moderns s'anaren incorporant a l'Institut. L'adquisició d'un microscopi electrònic, el segon instal·lat a Espanya (i el primer demanat), permeté que la labor investigadora passés a primer terme i que l'Institut fos conegut arreu del món, i potser molt més a fora que dins el país.

Els seus treballs eren de vegades durament controvertits. Es podia o no estar-hi d'acord, però no et deixaven mai indiferent. No publicava res sense haver repetit l'experiència nombroses vegades. Les seves idees descobrien un ventall enorme de possibilitats d'estudi.

El reconeixement de la seva vàlua portà vers l'Institut nombrosos investigadors estrangers, sorpresos davant els seus plantejaments, de la seva claredat de conceptes, del seu esperit de treball.

Aquest esperit de treball era contagiós. Els metges que entraven a treballar als Dispensaris hi seguien any rera any perquè s'hi podia treballar de gust.

Extraordinàriament prudent davant les novetats, no dubtava, però, d'emprar-les quan les creia d'utilitat, especialment en el referent a la cirurgia pulmonar. Metge complet, practicà, amb igual d'èxit, les tres branques de la lluita antituberculosa. Amb el pas del temps, la complexitat notable de les tècniques quirúrgiques feu que aquesta faceta quedés relegada, i de manera especial al disposar d'un enginy científic tan formidable com fou el microscopi electrònic. Allí donà la seva talla d'investigador nat. No hi escatimava hores, dies, festes. Va ésser per a la família un competidor terrible. Però així és com es puja una cosa, com es fa gran, com es té èxit: dedicant-s'hi plenament, donant-s'hi a totes hores, essent la seva pròpia vida.

EUDALD XALABARDER

Conrad Xalabarder i Puig fou un home destacat dintre la Tisiologia catalana, especialment pel fet de maridar la Clínica amb l'Experimentació; pràctica escassa al nostre país.

La personalitat de Conrad Xalabarder és guanyada a pols. Ha estat un dels professionals més seriosos de casa nostra. La preferent dedicació a l'art d'investigar amb competència i eficàcia, és digna del major elogi. Les seves troballes tenen una solidesa garantida. Són la resultant de milers d'exàmens efectuats amb disciplina i meticulositat. Les proves documentals que exhibia eren difícils d'impugnar perquè eren basades, no en unes quantes unitats, sinó en moltíssimes. Les estadístiques de l'Institut Antituberculós resultaven fabuloses. En les de l'any 1971, es donà la xifra de 301.000 anàlisis clíniques, a part de les seves investigacions pures, que foren també a milers.

Un caire insòlit del nostre amic foren les seves qualitats d'artesanía. Si no fos que va reeixir plenament en la ciència d'Esculapi diríem que va equivocar-se se carrera, doncs tenia unes dots d'enginyeria excepcionals. Durant la guerra civil i els primers anys de post-conflagració, s'arranjava tot el complex aparellatge de l'Institut. Molts de nosaltres ens en beneficiàrem, doncs també polia el nostre. Una anècdota calibrarà aquesta qualitat. Al cap de quatre anys d'utilització del microscopi electrònic rebé la visita d'un tècnic de la casa constructora AEG-Zeiss. Va quedar-se admirat, tant, que amicalment li digué que a tots els llocs on s'havien venut microscopis electrònics, havia calgut enviar-hi operaris per tal d'aclarir el funcionament, menys a Barcelona. Estranyada, la casa l'havia enviat a ell en pla de «policia», i que el felicitava sincerament.

També cultivà la docència. La vintena de Cursos que donà van caracteritzar-se per la precisa retòrica i l'abundància documental.

JOSEP CORNUDELLA

En el troç del carrer de Casp, que va de Claris a Passeig de Sant Joan, ens trobàvem molt sovint. Ell, en Conrad Xalabarder i Puig, venia dels Dispensaris Blancs i jo venia de l'Hospital Clínic.

Fèiem unes grans xerrades, i totes tenien el mateix objectiu: la cirurgia de la tuberculosi pulmonar, en aquell temps malaltia florida i de moda. Tot això passava pels anys 1926 i 1927.

En Xalabarder, inquiet, intelligent i molt ingeniós, un dia em digué: «¿Què fas tu per que no et sagnin les adherències a les pneumòlisis tancades?» Vaig contestar: «El mateix que l'Unverricht, les es-

calfo abans de tallar-les, i així glebo la sang dels vasos petits, i les escalfa acostant-hi el cauteri». I va dir: «Jo no, jo poso el cauteri al darrer, al roig blanc, i per transparència veig si tenen vasos o no».

Per primer cop al món s'exposava la necessitat de la transil·luminació.

El fet és que amb unes coses i altres, arribà el Congrés de Metges de Llengua Catalana de Palma de Mallorca del 32, on es demostrà que grans i excel·lents cirurgians no podien dir ni un mot de la cirurgia de la tuberculosi pulmonar; els faltava haver viscut el món del tuberculós.

Llavors, en el món quirúrgic català, s'iniciaren unes especialitzacions, es dibuixava l'especialista complet mèdico-quirúrgic, a desgrat de molts. En Xalabarder treballava en silenci, sense exhibicionismes, en el seu clos de Torrebónica de Terrassa, per la confiança dels dirigents de la Caixa.

La primera costella ja no era un secret. Tots els esforços per arribar-hi estaven compensats. En Xalabarder ja feia toracoplasties completes, donant a les reseccions la lògica forma d'un tascó de base superior. Els perfeccionaments tècnics es succeïen dia a dia. Ell estava ben documentat de tot i tenia el seu consol de les amargueses que comportaven els actes quirúrgics, en els Dispensaris Blancs, diagnosticant, organitzant vacunacions, treballant, investigant sempre amb el microscopi electrònic, el primer que va saber utilitzar-lo a Espanya. Era com el noi que té una joguina, i en acabar el col·legi se'n va corrent cap a casa per a divertir-se. I es divertia treballant-hi.

A. CARALPS I MASSÓ

Recordo ara quan vaig conèixer el doctor Xalabarder. Era l'any 39. En aquells moments tots buscàvem, després del desastre de la guerra, llocs de treball on poder no solament guanyar-nos la vida, sinó reprendre les activitats mèdiques que la guerra havia interromput. I vaig començar a anar dos o tres cops per setmana a veure com el doctor Xalabarder llegia les radiografies que es feien als Dispensaris Blancs i les pasava en esquemes a les històries dels malalts. Recordo que ho feia a les tardes. Davant d'un negatoscopi de sobretaula ell anava mirant les radiografies, comentant-les, i em mostrava el que ell hi veia. Jo, assegut al seu costat, vaig descobrir allà el món màgic de la radiologia de tòrax i en aquells moments vaig veure per primera vegada, i vaig aprendre, què era un nòdul, un infiltrat, una caverna i un pneumotòrax.

Ell va ésser el meu primer mestre en radiologia de tòrax i tinc la satisfacció de dir-ho perquè és veritat. Ell no era radiòleg. El doctor Xalabarder era sobre tot un investigador. La investigació va ésser el seu camp d'actuació preferit amb unes dots indubtables per portar-ho a cap. Però és just que es reconegui que era un dels pneumòlegs més complerts que hem conegut i que, sense deixar la seva labor investigadora, va cultivar la clínica amb vocació i dedicació exemplars. I dintre del camp de la clínica jo vull recalcar concretament la radiologia com a la branca per mi més estimada i en la que ell em va iniciar.

Jo vull deixar constància que, a més de les grans qualitats que l'adornaven com a investigador, com a pneumòleg, com a organitzador de serveis, etc., posseïa una faceta menys sabuda, més amagada, per molts desconeguda, que era la de mestre. I jo, que tant vaig rebre de les seves ensenyances, tinc ara la satisfacció d'expressar ben alt el meu reconeixement com a deixeble per tot el que em va ensenyar.

I. BLAJOT I PENA

Finalment, Pere Miret féu una exposició documental dels treballs realitzats per Conrad Xalabarder en el camp de la genètica bacteriana amb el microscopi electrònic i el president de l'Acadèmia clogué l'acte.